

ΣΑΒΒΑΤΟ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2024

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Υπεύθυνη ομάδας Αρχαίων Ελληνικών: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ
Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΜΙΛΤΟΣ ΣΥΡΜΟΣ

A1α.

- i. Λάθος «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους».
- ii. Σωστό «Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ... Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχευεν».
- iii. Λάθος «Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος».

A1β. «τῶν μὲν»: αναφέρεται στη φράση «τοῖς μὲν Ἕλλησιν»,
«τοῖς δ'»: αναφέρεται στη φράση «τοῖς δὲ βαρβάροις».

B1. Στην αρχή του αποσπάσματος ο Πλούταρχος αναφέρεται στην ιδανική πολιτεία του Στωϊκού Ζήωνα, αναλύοντας τις αρχές που την διέπουν. Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο Πολιτεία που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτωνας στη δική του Πολιτεία, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωϊκός κάνει τη δική του εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωϊκής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος είχε χαρακτηριστικά φιλοσόφου. Και κάνει έναν αναχρονισμό: η δράση του Ζήωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π. Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου. Σ' αυτήν την κοσμόπολη, λοιπόν, δε θα υπήρχαν γεωγραφικοί και εθνικοί περιορισμοί, καθώς οι άνθρωποι δε θα ζούσαν χωρισμένοι σε δήμους και πόλεις, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι

δικαίους), αλλά θα ένιωθαν μέρος μιας ευρύτερης κοινότητας (αλλά πάντας ανθρώπους ήγώμεθα δημότας και πολίτας) και θα υιοθετούσαν έναν κοινό τρόπο ζωής (εἷς δὲ βίος ἦ), στον οποίο θα ίσχυε μία ενιαία οργάνωση βάσει του φυσικού νόμου (κόσμος), που είναι κοινός για όλους τους ανθρώπους. Ο τελικός σκοπός του Ζήνωνα είναι η δημιουργία μίας εύνομης πολιτείας, στην οποία όλοι οι άνθρωποι θα μπορούσαν να ζήσουν αρμονικά και ειρηνικά. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος «Ανώνυμος του Ιαμβλίκου» συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό, τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.α.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.

B2. Ο Αριστοτέλης και στα δυο αποσπάσματα τονίζει την ανάγκη του να ζει ο άνθρωπος σε πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες, ώστε να πετύχει την ευδαιμονία. Στο κείμενο αναφοράς τονίζεται ότι η φύση εφοδίασε τον άνθρωπο με τον λόγο, με τη μορφή τόσο του έναρθρου λόγου όσο και της λογικής σκέψης, επειδή τον προόριζε να ζήσει μέσα σε πολιτική κοινωνία. Πρόκειται για μια σύνθετη και ανώτερη ικανότητα, που ξεπερνά τα όρια του αισθητού κόσμου και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά του ανθρώπου από τα άλλα ζώα. Τον βοηθά όχι μόνο να εκφράζει τα συναισθήματά του, αλλά και να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερές σύνθετες αφηρημένες έννοιες και αξίες, όπως είναι το καλό και το κακό, το ωφέλιμο και το βλαβερό, το δίκαιο και το άδικο και άλλες παρόμοιες, όπως είναι το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο. [«ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον.»] Χάρη σ' αυτές ο άνθρωπος δεν καταφέρνει μόνο να επιβιώσει, αλλά και να επιτύχει ανώτερους στόχους, όπως να συγκροτήσει κοινωνίες (οικογένεια και πόλη) και να δημιουργήσει πολιτισμό (να αναπτύξει τα γράμματα, τις τέχνες, να θεσπίσει νόμους κ.λπ). Με έναν παραγωγικό συλλογισμό, ο Αριστοτέλης αποδεικνύει ότι ο άνθρωπος είναι «φύσει ζῶον πολιτικόν», αφού, όπως τονίζει, η φύση δεν κάνει τίποτε δίχως λόγο και αιτία και η φύση έδωσε στον άνθρωπο ως εργαλείο τον λόγο, για να μπορεί να αντιλαμβάνεται και

να κάνει φανερό το ωφέλιμο και το βλαβερό, το καλό και το κακό, το δίκαιο και το άδικο, βασικά στοιχεία για τη συγκρότηση πολιτικής κοινωνίας. Έτσι καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, αφού η φύση έδωσε, όχι τυχαία, στον άνθρωπο τον λόγο, για να μπορεί να ζει σε πολιτικές κοινωνίες, συνάγεται ότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως «ζῶον πολιτικόν». Έτσι ο άνθρωπος μπορεί να εξασφαλίσει την καλή ζωή μέσα σε πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες. Αντίστοιχα, στο παράλληλο κείμενο αποδεικνύεται ότι ο άνθρωπος ως δημιουργός της πόλης και, εφόσον η πόλη δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς ανθρώπους, είναι «φύσει πολιτικόν ζῶον», είναι κοινωνικό και πολιτικό ον, ένα ον προορισμένο από τη φύση του να συγκροτεί και να συμβιώνει σε πολιτικές κοινωνίες και να δρα ως μια ζωντανή πολιτική οντότητα μέσα στο κλίμα αυτάρκειας που του εξασφαλίζει η πόλη. Μόνο μέσα σε μια πόλη μπορεί να πετύχει την ολοκλήρωσή του. Μέσα στην κοινωνία αισθάνεται ασφαλής και ήρεμος, καταξιώνεται, συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του, αναπτύσσει τις ηθικές αξίες και την αγάπη. Ακόμη και αν έχει πλούτη και αξιώματα, δεν αισθάνεται ευτυχισμένος χωρίς φίλους, οι οποίοι θα του συμπαραστέκονται και θα μοιράζονται τη χαρά του. Όποιος δε ζει σε πολιτική κοινωνία και αδιαφορεί για την κοινωνική συμβίωση γίνεται βίαιος και επιθετικός, δε νιώθει ψυχική γαλήνη και στερείται της ανθρώπινης φύσης του. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο άνθρωπος που ζει εκτός κοινωνίας από δική του επιλογή και θέληση και όχι εξαιτίας των περιστάσεων δεν νοείται καν ως άνθρωπος [«είναι άνθρωπος κατώτερης ποιότητας ή είναι ένα ον ανώτερο από τον άνθρωπο»]. Ένας άνθρωπος που δε συνάπτει τις βασικές ανθρώπινες σχέσεις που τον καθορίζουν ως βασικό μέλος της ανθρώπινης κοινωνίας είναι σαν εκείνον που ο Όμηρος χαρακτήρισε «άνθρωπο δίχως σόι, δίχως νόμους, δίχως σπιτικό». Αυτός ο άνθρωπος, ο δίχως πόλη είναι καταδικασμένος να ζει έξω από την οργανωμένη κοινωνία [«είναι σαν ένα απομονωμένο πιόνι στο παιχνίδι των πεσσών»]. Επομένως, και στα δύο αποσπάσματα διαπιστώνεται ότι αναγκαίος όρος για την ευδαιμονία του ανθρώπου είναι η διαβίωσή του σε πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες.

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος

B3.

καθηγητής- ήγώμεθα, ήγεμονίαν

χορηγός- άγέλης

θεραπευτικός- συντρεφομένης

φορέας- προσφερόμενος

πλήθος - ἐνέπλησε

B4.

1β., 2 ε., 3δ., 4γ., 6α.

Γ1. Είχα τη γνώμη, Αιγινήτες δικαστές, ότι ο Θρασύλοχος είχε σκεφθεί τόσο καλά σχετικά με τις υποθέσεις του, ώστε δε θα παρουσιαζόταν ποτέ κανένας, για να πράξει τα αντίθετα προς τις διαθήκες, τις οποίες εκείνος άφησε· επειδή, όμως, οι αντίδικοί μου έχουν σχηματίσει τέτοια γνώμη, ώστε ν' αμφισβητούν τις διαθήκες, αν και έχουν διατυπωθεί τόσο σωστά, είναι ανάγκη να προσπαθήσω να βρω το δίκιο μου από σας... για να μη νομίζει, όμως, κανείς ότι εγώ έχω στην κατοχή μου την κληρονομιά από ασήμαντες αφορμές και πως αυτή έχει στερηθεί τα χρήματα, μολονότι είχε συμπεριφερθεί άψογα απέναντι στο Θρασύλοχο, θέλω να σας μιλήσω και γι' αυτά. Γιατί θα ντρεπόμουν για λογαριασμό του νεκρού, αν δεν πειθόσαστε όλοι ότι αυτά τα έκανε όχι μόνο σύμφωνα με τους νόμους αλλά και δίκαια. Νομίζω ότι οι αποδείξεις είναι εύκολες.

Γ2. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρατίθενται συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία υπέρ των θέσεων του κατηγορουμένου σχετικά με τη περιουσία του Θρασύλοχου. Ειδικότερα, υπογραμμίζεται ότι η συγκεκριμένη γυναίκα παρά τη συγγένειά της με τον Θρασύλοχο δεν έχει συμπεριφερθεί με τον τρόπο που θα έπρεπε απέναντί του [«μήτε ταύτην ἐπιεικῆ γεγενημένην περὶ Θρασύλοχον»], αλλά αντίθετα φιλονικούσε διαρκώς μαζί του και εχθρευόταν και τον Σώπολη και τη μητέρα τους [«πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον καὶ πρὸς Σώπολιν καὶ πρὸς τὴν μητέρ' αὐτῶν διαφορομένη καὶ δυσμενῶς ἔχουσα»]. Την ίδια στιγμή ο κατηγορούμενος υποστηρίζει για τον εαυτό του ότι έχει ενδιαφερθεί περισσότερο από όλους για τον Θρασύλοχο αλλά και για την περιουσία [«πλείστου τῶν φίλων ἄξιος γεγενημένος»]. Επομένως, ο ομιλητής αποδεικνύει ότι έχει περισσότερα δικαιώματα στην περιουσία του Θρασύλοχου από την ετεροθαλή αδελφή του Θρασύλοχου.

Γ3.α.

ἡγοῦ, ἴσθι

Γ3.β.

ἀποδειχθήσεσθαι, ὧν, πρόφασιν, μηδένα, ῥαόνων, ἐπιεικῆ, γένει, διενηνεγμένοι εἰσὶν

Γ4.α.

ἐμέ = υποκείμενο του ἀπαρεμφάτου ἔχειν, ετεροπροσωπία

τῶν χρημάτων = αντικείμενο του ἀποστερεῖσθαι

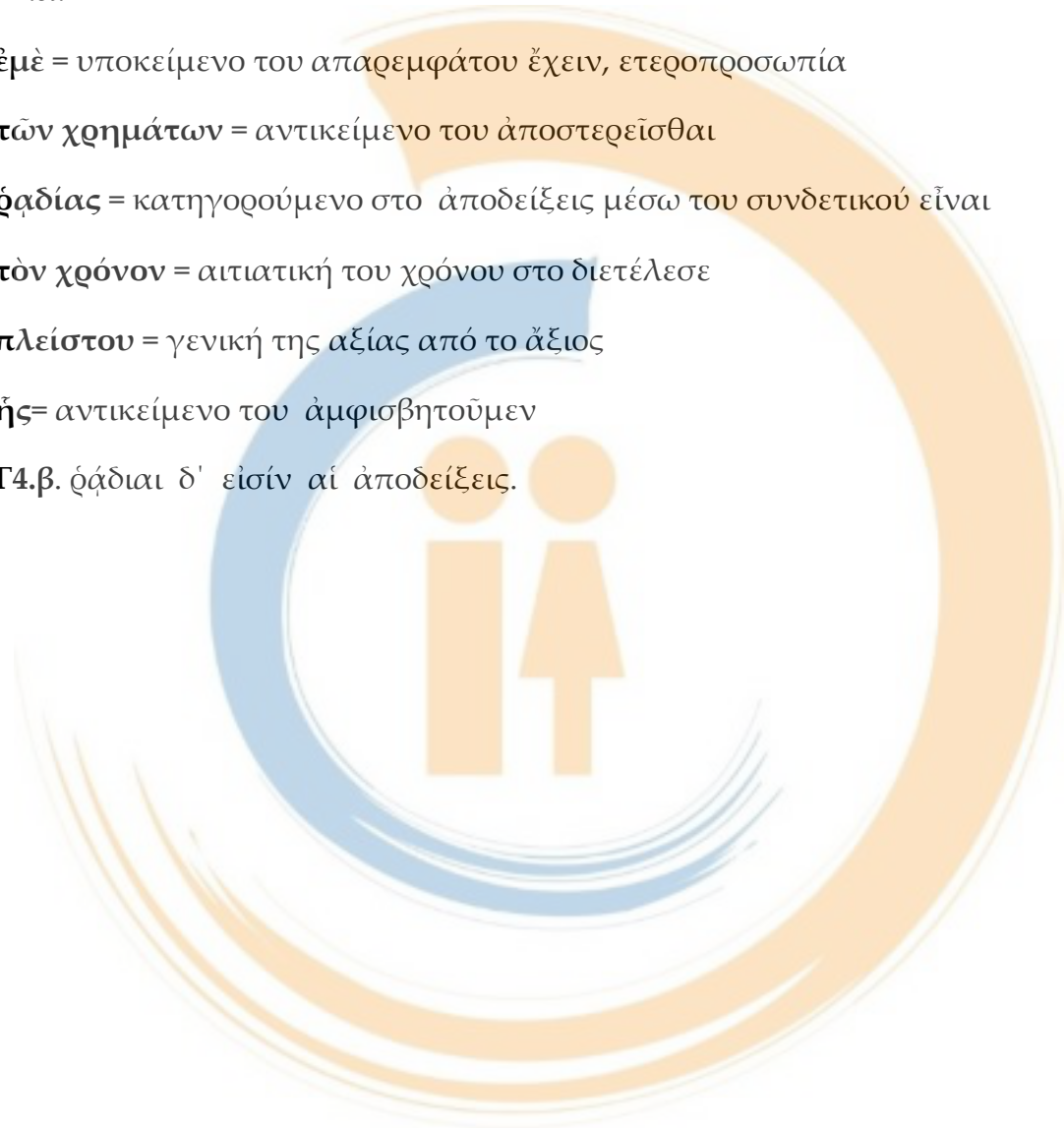
ῥαδίας = κατηγορούμενο στο ἀποδείξεις μέσω του συνδετικού εἶναι

τὸν χρόνον = αιτιατική του χρόνου στο διετέλεσε

πλείστου = γενική της αξίας από το ἄξιος

ἤς = αντικείμενο του ἀμφισβητοῦμεν

Γ4.β. ῥαδίαι δ' εἰσὶν αἱ ἀποδείξεις.

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος